

Serbest Bölgeler Üretim Sektörü İçin Önemli Fırsatlar Sunuyor

Serbest bölge, Türk Gümrük Bölgesi dışında sayılan ve gümrük ve kambiyo mükellefiyetine dair mevzuat hükümlerinin uygulanmadığı alanlar olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu özel statülü alanlar; ülkelerin siyasi sınırları içinde bulunmakla birlikte, vergi ve gümrük mevzuatlarının uygulanması bakımından gümrük hattı dışında bırakılmış (her ne kadar ülkelerin gümrük bölgelerinin birer parçaları olsalar da), ticari ve sınai faaliyetlerin kolaylaştırılması amacı ile devlet müdahalesinin ve dolayısıyla bürokrasinin en aza indirgenmiş olduğu yerlerdir.

Serbest Bölgeler genellikle ithalat ve ihracat işlemlerini kolaylaştırmak suretiyle ülkelerin dünya pazarlarından daha fazla pay almak, dış ticaret hacmini geliştirmek, döviz gelirini arttırmak, doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını çekerek ülkedeki sanayi faaliyetlerini canlandırmak ve aynı zamanda da teknoloji transferini hızlandırmak amacıyla kurulurlar.

Serbest bölge, ülkemizde ilk olarak 1985 yılında Mersin’de kurulmuş olup hali hazırda aktif olarak çalışan 21 adet serbest bölge bulunmaktadır.

Kısaca serbest bölge istatistiklerine göz atacak olursak, 2018 yıl sonu verilerine göre Türkiye serbest bölgelerinde toplam 2734 firma faaliyet göstermekte, bu firmalar 70.808 kişiyi istihdam etmekte, yaklaşık 21 milyar dolarlık ticaret hacmi yaratmakta ve yurtdışına da 8 milyar dolarlık ihracat gerçekleştirmektedirler.

Yatırımlara Sağlanan Ticari ve Mali Avantajlar

Serbest bölgede faaliyette bulunan firmalara sağlanan ticari ve mali avantajlar aşağıdaki gibi özetlenebilir;

a)Kurumlar ve Gelir Vergi İstisnası: Faaliyet gösteren yerli ve yabancı işletmelerin üretim faaliyetlerinden elde ettikleri kazançları, Türkiye’nin Avrupa Birliğine tam üyeliğinin gerçekleştiği tarihe kadar kurumlar vergisi veya gelir vergisinden istisna tutulmuştur. Ancak kar dağıtımını % 15 oranında stopaja tabidir.

b)Gümrük Vergisi - KDV – KKDF-Damga Vergisi İstisnası:

- Faaliyet gösteren firmalarca serbest bölge içerisinde gerçekleştirilen işlemler KDV, Gümrük Vergisi, Damga Vergisi ve KKDF gibi gümrükle ilgili vergi ve mali yükümlülüklerden istisna tutulmuşlardır.
- Ancak yurt dışından bölgeye getirilen malların CIF değeri üzerinden binde 1, bölgeden Türkiye'ye çıkarılan malların FOB değeri üzerinden ise binde 9 oranında işlem vergisi alınır.
- Serbest bölgeye getirilen Türkiye veya AB menşeli ya da buralarda serbest dolaşımda bulunan malların, serbest dolaşımda bulunma statüsü değişmediğinden, Türkiye'ye veya AB üyesi ülkelere girişinde gümrük vergisi ödenmez. Ayrıca üçüncü ülke menşeli malların serbest bölgeye girişinde ve bu malların Türkiye veya AB üyesi ülkeler dışındaki üçüncü ülkelere gönderilmesi halinde de gümrük vergisi ödenmez. Ancak serbest bölgeden Türkiye'ye veya AB üyesi ülkelere gönderilen serbest dolaşım durumunda olmayan üçüncü ülke menşeli mallar için Ortak Gümrük Tarifesi'nde belirtilen oran üzerinden gümrük vergisi ödenir.

c)Çalışan Ücretlerinin Gelir Vergisi İstisnası: Ürettiği ürünlerin FOB bedelinin en az %85'ini yurt dışına ihraç eden mükelleflerin istihdam ettikleri personele ödedikleri ücretler üzerinden asgari geçim indirimini uygulandıktan sonra hesaplanan gelir vergisi, verilecek muhtasar beyanname üzerinden tahakkuk eden vergiden indirilmek suretiyle terkin edilecektir.Bu durum firmalara % 25 ila % 40 arasında ucuz işçilik olanağı tanımaktadır.

d)Serbest Kar Transferi: Yerli ve yabancı tüm serbest bölge kullanıcılar, bölgede elde ettikleri kârlarının Türkiye'ye ve/veya yurtdışına izne tabii olmadan transferini yapabilirler.

e)Ucuz Elektirik Kullanımı : Serbest Bölgelerde elektrik KDV'den istisna olduğu için, daha ucuz enerji kullanımı mümkündür.

f)Uzun Süreli Üretim Ve Ticari Faaliyet & Geleceği Planlama :

- Hazır işyeri kiralayan kiracı-kullanıcı firmalar için 15 yıl,
- Hazır işyeri kiralayan üretici-kiracı-kullanıcı firmalar için 20 yıl
- Kendi işyerini inşa eden yatırımcı-kullanıcı firmalar için 30 yıl,
- Kendi işyerini inşa eden üretici-yatırımcı-kullanıcı firmalar için 45 yıl süreli faaliyet ruhsatı düzenlenmektedir.

Ayrıca yatırımcı kullanıcılara Hazinesinin özel mülkiyetinde bulunan arazi, arsa ve binalar kiralanabilir veya bunlar üzerinde 49 yıla kadar irtifak hakkı tesis edilebilir.

g) Döviz Kullanım Kolaylığı : Bölgedeki faaliyetlerle ilgili olarak mal bedelleri, özel hesap, hizmet ve işçi ücretleri ile ikramiyeleri ve kiralara ilişkin ödemeler dövizle yapılabilir.

Sonuç

Türkiye'de serbest bölge uygulamaları Dünya üzerinde yer alan çeşitli ülke uygulamaları ile de karşılaştırıldığında, serbest bölgelerin Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, uluslararası ticaret ve yatırım imkanlarından istifade etmek ve işsizliğe çözüm üretebilmek amacıyla kullanılan bir ekonomi ve dış ticaret politikası aracı olduğu, gelişmiş ülkeler bakımından ise özellikle gümrük işlemlerinde sağlanan kolaylıklardan ötürü etkin ve başarılı ticaret merkezleri olarak lojistik bir misyon üstlenen alanlar ve en nihayetinde ise bir gümrük rejimi olduğu görülmektedir.

Nitekim, gelişmiş ülkelerde serbest bölgelerde sadece satış, tüketim ve gümrük vergilerine ilişkin yükümlülükler uygulanmaz iken, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde ise yatırımcılara bu vergilerin yanı sıra gelir üzerinden alınan vergilere ilişkin olarak da faaliyet konuları, faaliyet süreleri, yapılacak yatırım tutarı vb. gibi çeşitli kriterlere göre birtakım mali avantajlar sağlanmaktadır.

Türkiye'nin de, ekonomik olarak belirli bir aşama kaydetmesi ve özellikle Avrupa Birliği sürecinin de tamamlanmasıyla beraber serbest bölge uygulamalarının gelişmiş ülke uygulamalarına paralel olarak bugünkü durumundan farklı olarak sadece ve sadece bir gümrük rejimi haline geleceği ve bu mali avantajların çoğunun ortadan kalkacağı rahatlıkla söylenebilir.

Bahsedilen gerekçelerle, yatırımcıların yatırım yapacakları yer seçim süreçlerinde, serbest bölgelerin sağladığı ticari ve mali avantajları da göz önünde bulundurmalarının yararlı olacağını düşünmekteyiz.